

Barsky Yuriy, Anastasia Slipchuk. Assessment of the Relationship Between Labor Potential and Socio-Economic Situation in the Volyn Region. Labor potential is considered as an integral dynamic system that encompasses the demographic, economic and social subsystems, united by the community of labor. The main points were investigated and interaction and direct relationship between the necessity of the formation of labor potential in the part of its implementation for the socio-economic development of the Volyn region was revealed. The main objective of the study is to reveal the relationship between labor potential and the level of social economic development in the Volyn region, and to identify the main directions of evaluation of the labor potential of individual administrative units and the integral coefficient of labor potential.

Key words: labor potential, integral coefficient, socio-economic development.

Стаття надійшла до редколегії
19.09.2018 р.

УДК 911.3:314.18(438)

Володимир Лажнік

Сучасна демографічна ситуація в Польщі

Розглянуто особливості сучасної демографічної ситуації в Польщі. Проаналізовано динаміку чисельності населення, показники народжуваності, смертності та природного приросту населення за останні десятиріччя, розглянуто особливості природного й механічного руху населення та його статеві-вікової структури на початку XXI ст. Виявлено просторові відмінності й диспропорції в процесах природного відтворення населення регіонів Польщі та основні проблеми сучасного демографічного розвитку країни.

Ключові слова: Польща, відтворення населення, народжуваність населення, смертність населення, природний приріст, зовнішні міграції, міграційний рух населення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Польща, як й інші країни Центрально-Східної Європи, нині переживає демографічну кризу, оскільки посилюються деструктивні демографічні й міграційні процеси, що зумовлює загострення проблеми нестачі трудових ресурсів. Демографічна ситуація в країні характеризується помітним зниженням рівня народжуваності й природного приросту населення, нестабільними міграційними процесами, посиленням демографічного навантаження на працююче населення та прискоренням процесу старіння польської нації. Тому виявлення особливостей сучасного демографічного розвитку Польщі є актуальним питанням у контексті посилення демографічної кризи в Україні й збільшення потоку українських трудових іммігрантів до Польщі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. У сучасній українській науковій літературі демографічна ситуація в Польщі аналізується у невеликій кількості публікацій з акцентом на міграційні процеси та особливості їх впливу на формування польського ринку праці, тоді як демографічні процеси аналізуються недостатньо й представлені лише в декількох публікаціях. Так, зокрема К. В. Шиманська [6] й О. М. Прокопюк [4], порівнюючи демографічну ситуацію в Україні й Польщі, вказують, що вона детермінована соціально-економічними чинниками. У статтях Ю. Гуменюка [1] й Н. Пархоменко [3] переважно розглядаються питання зовнішніх міграцій населення й міграційної політики Польщі в контексті загострення демографічної ситуації в країні. У більш ширшому контексті сучасна демографічна ситуація в Польщі розглянута нами в навчальному посібнику [2, с. 154–165], де проаналізовано динаміку чисельності населення Польщі за післявоєнні роки, основні показники природного й механічного руху населення та їх геопросторові відмінності, а також основні напрями сучасної демографічної політики Польщі.

Водночас, у польській науковій літературі сучасна демографічна ситуація в Польщі висвітлена досить широко й багатоаспектно. Особливості сучасної демографічної ситуації в країні на початку XXI ст. докладно розглянуті в працях таких польських учених, як А. Баліцкі, М. Будзинска,

А. Гвезда, Д. Калюжа-Копяс, П. Качмарчик, М. Келковска, А. Кошцельняк, А. Кшентовска, Є. Франтчак, А. Якубовска та ін. Зокрема, Я. Баліцкі, аналізуючи демографічну ситуацію в Польщі в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., акцентує увагу на аналізі показників відтворення населення та зростанні демографічного навантаження на працююче населення в контексті посилення демографічної кризи в країні [8]. А. Гвезда в одній із праць розглядає основні демографічні проблеми Польщі, які, на його думку, є результатом швидкого зниження загального рівня народжуваності населення й еміграції молодих поляків до країн Західної Європи [9]. У 2017 р. опубліковано «Демографічний атлас Польщі», в якому розміщено багато карт, котрі відображають різноманітні показники демографічного розвитку країни та їхню геопросторову диференціацію [7]. Демографічна ситуація також аналізується Урядовою радою населення Польщі й публікується в щорічному звіті [16]. Отже, сучасна демографічна ситуація в Польщі глибоко висвітлена в працях багатьох польських дослідників, тоді як цьому питанню у сучасній українській науковій літературі приділена незначна увага, що й зумовило вибір теми цього дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати особливості сучасної демографічної ситуації в Республіці Польща. **Основні завдання** публікації: розглянути особливості сучасних демографічних процесів і демографічної ситуації в Польщі; виявити характерні риси відтворення населення Польщі на сучасному етапі її розвитку; з'ясувати роль демографічних і міграційних процесів у динаміці чисельності населення країни та виявити геопросторові відмінності в протіканні демографічних процесів у Польщі тощо.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Демографічний розвиток Польщі за післявоєнний період умовно поділяють на два періоди: комуністичний і посткомуністичний, у якому, у свою чергу, можна виділити період до вступу в ЄС у 2004 р. й період після вступу до нього, коли демографічні показники значно погіршилися внаслідок масової еміграції населення в найбільш працездатних і, відповідно, в найбільш фертильних вікових групах. Нині населення Польщі перебуває у стадії інтенсивного старіння, оскільки завершився демографічний перехід при низькому рівні народжуваності й значному негативному міграційному сальдо на початку ХХІ ст., яке тепер близьке до нульових значень.

Динаміка чисельності населення Польщі за післявоєнний період характеризується значними коливаннями через нестабільні темпи природного й механічного руху населення (табл. 1). Тільки у середині 1970-х рр. чисельність населення країни досягла рівня 1938 р. (34,85 млн осіб). У 1970–1980-ті рр. Польща була країною з сприятливою віковою структурою населення й відносно високим природним приростом його (близько 10 ‰) [2]. Темпи щорічного приросту населення почали знижуватися ще в 1980-х рр. у період економічної кризи та в 1990-ті роки й нині мають незначну величину. У 1990-ті рр. природний приріст населення значно зменшився й у деяких районах почало не вистачати робочої сили, особливо чоловічої. Практично з 1993 р. чисельність населення країни залишалася майже однаковою, проте внаслідок деякого зростання рівня народжуваності й зменшення еміграційного відтоку населення з 2008 р. почало незначно збільшуватися й на кінець 2011 р. досягло 38 538 тис. осіб, що є *демографічним історичним максимумом* для Польщі за всі роки її існування (табл. 1). У наступні роки відбулося зменшення загальної чисельності населення через зниження рівня народжуваності й велике негативне міграційне сальдо. У 2016 та 2017 рр. загальна чисельність населення зменшилася через від'ємний природний приріст, хоча темпи зменшення значно уповільнилися через переважання імміграційного притоку населення над еміграцією. У 2017 р. тільки в Поморському, Мазовецькому, Малопольському, Великопольському та Підкарпатському воєводствах річний приріст населення загалом був позитивним, тоді як в 11 інших воєводствах він був від'ємним. На кінець 2017 р. загальна чисельність населення Польщі становила 38 434 тис. осіб (табл. 1), а на 30.06.2018 р. – 38 413 тис. осіб [11, с. 9]. Така нестабільна динаміка росту чисельності населення свідчить про наявність значних демографічних проблем із відтворенням населення й про посилення тенденцій до старіння польської нації та нестачі трудових ресурсів. За загальною чисельністю населення Польщу нині відносять до середніх держав світу. У 2018 р. Польща займала 45-те місце у світі (0,50 % населення світу) й 7-ме місце в Європі за загальною кількістю жителів [5].

Народжуваність населення була найвищою в Польщі в 1950–1960-ті рр., досягнувши свого піку в 1951 р, коли загальний коефіцієнт народжуваності становив 31,0 ‰. У наступні роки він постійно

зменшувався, досягнувши у 2003 р. свого мінімального рівня за післявоєнні роки (9,2 ‰). У наступні роки коефіцієнт народжуваності зростав, досягнувши у 2010 р. показника 10,7 ‰ (табл. 1). Надалі коефіцієнт народжуваності населення знову зменшився й у 2015 р. становив 9,6 ‰, проте в два наступні роки він дещо збільшився, досягнувши 10,5 ‰ у 2017 р. [11]. Сучасний рівень народжуваності не забезпечує повного відтворення населення й має тенденцію до подальшого зниження. Сумарний коефіцієнт народжуваності дітей аналогічно мав таку ж саму динаміку (мінімум – 1,22 дитини в 2003 р.). У 2017 р. він становив 1,35 на одну жінку, що є одним із найгірших показників серед країн Європи.

Таблиця 1

Основні показники демографічної ситуації в Республіці Польща в 1950–2017 рр.*

Рік	Чисельність населення на 31 грудня, тис. осіб	Народжуваність, тис. осіб	Смертність, тис. осіб	Природний приріст, тис. осіб	Народжуваність на 1000 жителів, осіб	Смертність на 1000 жителів, осіб	Природний приріст на 1000 жителів, осіб
1950	25 035	763,1	288,7	474,4	30,7	11,6	19,1
1955	27 550	793,8	261,6	532,2	29,1	9,6	19,5
1960	29 795	669,5	224,2	445,3	22,6	7,6	15,0
1965	31 551	547,4	233,4	314,0	17,4	7,4	10,0
1970	32 658	547,8	268,6	279,2	16,8	8,3	8,5
1975	34 185	646,4	299,5	346,9	19,0	8,8	10,2
1980	35 735	695,8	353,2	342,6	19,5	9,9	9,6
1985	37 341	680,1	384,0	296,1	18,2	10,3	7,9
1990	38 073	547,7	390,3	157,4	14,3	10,2	4,1
1995	38 284	433,1	386,1	57,0	11,3	10,1	1,2
2000	38 254	378,3	368,0	10,3	9,9	9,6	0,3
2005	38 157	364,1	368,3	-3,9	9,6	9,7	-0,1
2010	38 530	413,3	378,5	34,8	10,7	9,8	0,9
2011	38 538	388,4	375,5	12,9	10,1	9,7	0,5
2012	38 533	386,3	384,8	1,5	10,0	10,0	0,0
2013	38 496	369,6	387,3	-17,7	9,6	10,1	-0,5
2014	38 479	375,2	376,5	-1,3	9,7	9,8	-0,1
2015	38 437	369,3	394,9	-25,6	9,6	10,3	-0,7
2016	38 433	382,3	388,0	-5,75	9,9	10,1	-0,2
2017	38 434	402,0	402,9	-0,9	10,5	10,5	-0,0

* Складено за даними Головного статистичного управління Польщі.

У Польщі проявляється значна геопросторова диференціація в рівнях народжуваності населення. Так, у 2017 р. найвищі відносні показники народжуваності населення зафіксовані в Поморському (11,8 ‰), Великопольському (11,6 ‰), Мазовецькому (11,5 ‰) та Малопольському (11,3 ‰) воєводствах [16, с. 98]. Водночас, найнижчий рівень народжуваності населення зафіксовано у Свентокшиському (8,7 ‰), Опольському (9,2 ‰), Західнопоморському (9,5 ‰) та Лодзькому (9,6 ‰) воєводствах (рис. 1). У сільській місцевості рівень народжуваності населення є помітно вищим (10,8 ‰ у 2017 р.), ніж у містах (10,2 ‰) [12, с. 104].

Рівень смертності населення Польщі був найвищим на початку 1950-х рр. (12,4 ‰ у 1951 р.), що було зумовлено наслідками Другої світової війни. Надалі коефіцієнт смертності населення помітно зменшувався (табл. 1), досягнувши мінімального значення в 1966 рр. (7,3 ‰). У наступні роки він дещо зріс, залишаючись на рівні 9–10 ‰. У 2017 р. він збільшився до 10,5 ‰ за рахунок втрат серед осіб старшої вікової групи населення [14]. Рівень смертності сільських жителів Польщі значно нижчий (10,2 ‰ у 2017 р.), ніж у жителів міст (10,7 ‰) [15, с. 98]. Найгірші відносні показники рівня смертності населення у 2017 р. зафіксовані в Лодзькому (12,7 ‰), Свентокшиському (11,5 ‰), Сілезькому (11,3 ‰), Нижньосілезькому, Люблінському й Опольському (по 11,0 ‰)

воєводствах (рис. 1). Найнижчі відносні показники рівня смертності населення властиві для Підкарпатського (9,1 %), Поморського (9,3 %), Малопольського (9,4 %) та Великопольського (9,5 %) воєводств [15, с. 98]. Рівень дитячої смертності в Польщі має тенденцію до помітного зниження. Якщо у 2000 р. на 1000 новонароджених вмирало 8,1 немовлят, то у 2017 р. цей показник становив 4,0 дитини. Це є наслідком здійснення низки заходів у рамках демографічної політики щодо охорони материнства й дитинства.

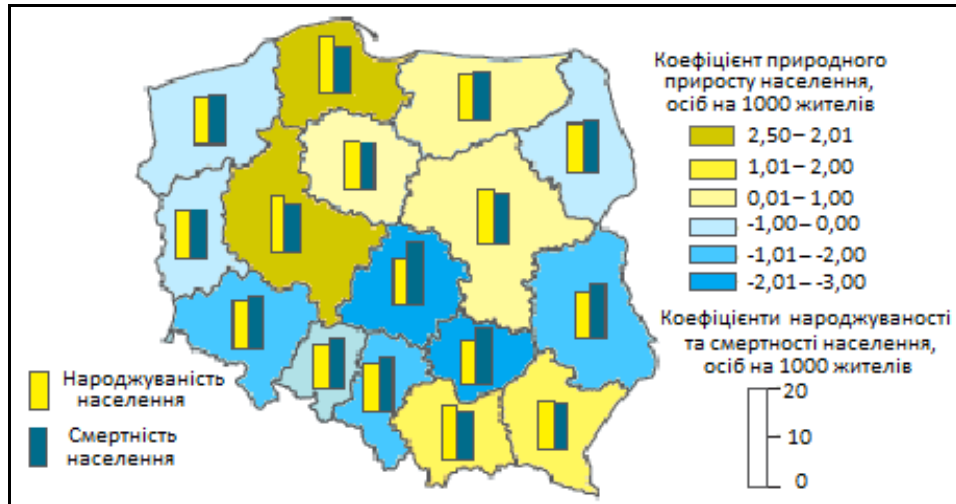

Рис. 1. Народжуваність, смертність і природний приріст населення у воєводствах Польщі в 2017 р.

Для природного приросту населення Польщі характерна така ж динаміка, як і для народжуваності населення. Найвищий рівень природного приросту населення в Польщі був на початку 1950-х рр. у період демографічного буму (19,5 % у 1953 і 1955 рр.). У наступні роки він зменшувався й у 1999 р. становив усього 0,05 % проти 4,1 % у 1990 р. [10]. Надалі природний приріст населення ще більше зменшився, досягнувши свого мінімуму на початку 2000-х рр., коли було зафіксовано від'ємні його показники протягом 2002–2006 рр. У наступні роки почала проявлятися позитивна тенденція у природному прирості населення, проте в 2013 р. знову було зафіксовано від'ємне значення коефіцієнта природного приросту населення (-0,5 %), хоча в наступні роки його значення стало наближатися до нульового значення й у 2017 р. коефіцієнт природного приросту населення становив фактично 0,0 % (табл. 1). Така ситуація з природним приростом населення разом зі збільшенням міграційного відтоку зумовила зменшення загальної чисельності населення Польщі. У 2017 р. у сільській місцевості природний приріст населення був більш високим і позитивним (+0,7 %), тоді як у містах він був негативним і становив -0,5 % [15]. Проте в першій половині 2018 р. ситуація знову погіршилася, оскільки навіть у сільській місцевості коефіцієнт природного приросту населення став негативним (-0,4 %). У містах він став ще більш негативним (-1,6 %) [11, с. 8].

У Польщі проявляється значна геопросторова диференціація за показниками природного відтворення населення. У 2017 р. позитивний природний приріст населення зафіксовано у шести воєводствах – Поморському (2,5 %), Великопольському, Малопольському, Мазовецькому, Підкарпатському й Вармінсько-Мазурському (рис. 1). У Любуському воєводстві природний приріст населення становив 0,0 %. Найнижчий рівень природного приросту населення у 2017 р. зафіксовано в Лодзькому воєводстві (-3,0 %), а також у Свентокшисьькому (-2,7 %) й Опольському (-1,8 %) воєводствах (рис. 1). Такі просторові відмінності зумовлені статеві-віковою структурою населення й відмінностями у рівнях народжуваності й смертності населення у воєводствах.

У статевій структурі населення Польщі помітне переважання жінок у середніх й особливо старших вікових групах, що призводить до її помітної деформації. У статеві-віковій піраміді населення Польщі помітні два звуження, що припадають на вікову групу населення віком від 35 до 55 років і

вікову групу 8–18 років. Ці звуження зумовлені зниженням рівня народжуваності населення в 1960–1980-ті рр. й на початку 2000-х рр.

У молодшому віці (0–14 років), частка якого у 2017 р. становила 15,2 % від усього населення, переважають хлопчики: на 100 дівчаток припадає 105 хлопчиків. У групі працездатного населення (15–64 років) співвідношення чоловіків і жінок становить 99:100. Особливо значна диспропорція склалась у старшій віковій групі населення (понад 65 років), у якій на 100 жінок припадає 62 чоловіки. Нині в середньому по країні на 100 чоловіків припадає 107 жінок (у містах 111 жінок, а в селах – 101). У Лодзькому воєводстві на 100 чоловіків припадає 110 жінок, тоді як у Вармінсько-Мазурському й Підкарпатському це співвідношення є найменшим – 100 до 104 [13, с. 7]. У віковій структурі населення Польщі протягом останніх двох десятиліть відбувалися динамічні коливання через зміну демографічних максимумів і мінімумів у кожній віковій групі, а також у зв'язку зі збільшенням еміграції поляків за кордон, особливо після вступу Польщі в ЄС. За цей період змінився також склад населення за статтю. Якщо у 2002 р. частка чоловіків становила 48,4 %, то у 2017 р. вона зменшилася до 48,0 %. Таким чином прискорюється швидкість фемінізації польського населення.

У віковій структурі населення Польщі в останні десятиріччя відбулися помітні зміни в сторону збільшення чисельності непрацездатного населення, особливо осіб пенсійного віку. Так, із 2000 р. до 2017 р. чисельність осіб старше 65 років збільшилася на 1794 тис. Якщо у 2002 р. частка пенсіонерів у загальній чисельності населення становила 15,0 %, то у 2017 р. уже 20,8 %. У віковій структурі населення продуктивного віку в 2017 р. складало 61,2 % (у 2002 р. – 65 %), а працездатне – 67,9 % [15, с. 23]. Молоде населення передпродуктивного віку (0–17 років) у 2017 р. становило 18,0 % (6,92 млн осіб), що менше, ніж за переписом 2011 р., коли воно становило 19 % (7,32 млн осіб). Частка осіб 65 років і старше зростає (із 15,8 % у 2015 р. до 17,0 % у 2017 р.), тому характерною рисою сучасного демографічного розвитку Польщі стає тенденція старіння населення й зростання рівня демографічного навантаження на працездатне населення. За останні десятиліття помітно збільшився середній медіанний вік населення Польщі. Якщо у 2000 р. він становив 35,4 років, то у 2016 р. збільшився до 40,2 років. У чоловіків він збільшився з 33,4 років до 38,6 років, а в жінок – із 37,4 років до 41,9 років. Середній медіанний вік міського населення є більшим (41,4 років), ніж у сільських жителів (38,4 років) [14, с. 160].

Сімейно-шлюбні відносини в Польщі характеризуються зменшенням кількості шлюбів із 211,2 тис. у 2000 р. до 192,6 тис. у 2017 р., що у розрахунку на 1000 жителів віку старшого за 15 років це зменшення становить майже один шлюб (із 6,8 у 2000 р. до 5,9 у 2016 р.). У сільській місцевості у розрахунку на 1000 жителів продуктивного віку кількість шлюбів є більшою (6,2 ‰ у 2016 р.), ніж у містах (5,8 ‰ у 2016 р.) [14, с. 192]. Водночас чітко проявляється тенденція до значного зростання кількості розлучень, що певним чином впливає на процеси відтворення населення. Якщо у 2000 р. загальна кількість розлучень сімей складала 42,8 тис., то у 2015 р. вона збільшилася до 67,3 тис., тобто в 1,6 раза. У 2017 р. кількість розлучень дещо зменшилася й становила 65,3 тис. [11, с. 9]. Отже, в сімейно-шлюбній структурі населення проявляються негативні процеси, які засвідчують про помітне збільшення кількості розлучень і неповних сімей.

Середня очікувана тривалість життя в Польщі має тенденцію до зростання. У 2017 р. вона становила 74,0 років у чоловіків (у 2000 р. – 69 років) і 81,8 років (у 2000 р. – 77,6 років) – у жінок. Жителі міських поселень живуть трохи довше, ніж жителі сіл. У 2017 р. їхня тривалість життя в середньому становила 74,4 років, тоді як у сільських жителів 73,3 років [15, с. 15]. Така ситуація зумовлена підняттям рівня матеріального достатку міського населення через зростання рівня соціально-економічного розвитку країни. Найвища очікувана тривалість життя чоловіків спостерігається в Підкарпатському воєводстві (75,5 років), тоді як у Вармінсько-Мазурському (72,8 років) і Любуському воєводствах (72,9 років) вона найнижча. Підкарпатське й Малопольське воєводства є лідерами за очікуваною тривалістю життя жінок (83,0 і 82,9 років, відповідно). Найнижчий рівень очікуваної тривалості життя жінок у 2017 р. зафіксовано у Сілезькому (81 рік) і Лодзькому (80,9 років) воєводствах [15, с. 15].

На динаміку чисельності населення й сучасну демографічну ситуацію в Польщі помітний вплив здійснюють міграційні процеси, які значно посилюлися після вступу Польщі в ЄС. Ще в перші післявоєнні роки в Польщі спостерігалися інтенсивні внутрішні та зовнішні міграції населення, пов'язані з репатріацією німецького й українського населення та поверненням поляків із території

колишнього СРСР й Німеччини. Еміграція переважала над імміграцією, що зумовлювало постійне негативне міграційне сальдо, окрім 1952, 1955, 1956 і 1959 рр., коли воно було позитивним (максимум 6,2 тис. осіб у 1959 р.). Після вступу Польщі в ЄС посилювався міграційний відтік населення з країни й у 2006 р. він досяг 46,9 тис. осіб, що зумовило дуже високе негативне міграційне сальдо (-36,1 тис. осіб). У наступні роки за рахунок зменшення еміграційного відтоку населення негативне міграційне сальдо зменшувалося до 2013 р, проте в 2013 р. воно помітно покращилося до -19,9 тис. осіб, що зумовило при від'ємному прирості населення (-0,5 ‰) помітне скорочення чисельності населення й зниження загального коефіцієнта річного приросту населення на -1,0 ‰. У наступні роки міжнародний міграційний рух населення Польщі дещо зменшився через зменшення обсягів еміграцій. Так, у 2017 р. до Польщі на постійне проживання прибуло 13,3 тис. іммігрантів, а обсяги еміграції становили 11,9 тис. осіб, що спричинило формування позитивного міграційного сальдо (+1436 осіб), та як й у 2016 р. [12, с. 112]. Така позитивна тенденція призвела до фактичного вирівнювання чисельності населення в останні два роки (табл. 1).

У регіональному аспекті найбільше позитивне значення коефіцієнта міграційного сальдо зовнішньої міграції у 2015 р. зафіксовано в Мазовецькому воєводстві (+2,3 ‰), а також у Поморському (1,0 ‰), Малопольському (0,9 ‰) та Нижньосілезькому (0,3 ‰) воєводствах. В усіх інших воєводствах Польщі зафіксовано негативне міграційне сальдо зовнішньої міграції. Найгірша міграційна ситуація склалася в Люблінському (-2,5 ‰), Вармінсько-Мазурському (-2,4 ‰) й Опольському (-2,4 ‰) воєводствах, у яких еміграційний відтік населення значно переважає обсяги імміграційного притоку [13].

Еміграція населення Польщі останнім часом зростала через відтік молодого населення в країни ЄС в пошуках кращого місця працевлаштування. За оцінками Головного статистичного управління Польщі, загальна кількість поляків, які «тимчасово» перебувають за кордоном, становить понад 2,7 млн осіб. Основні потоки емігрантів із Польщі спрямовані в Німеччину, на яку в 2016 р. припадало 37,1 % усіх емігрантів. Значними є також еміграційні потоки поляків у Великобританію (2,96 тис. осіб), США, Нідерланди, Ірландію, Австрію та інші країни [14, с. 434].

Останнім часом збільшився потік іммігрантів до Польщі на постійне місце проживання. Так, у 2008 р. їх кількість становила 15,3 тис. осіб, проте через економічну кризу в наступні роки їх кількість зменшувалася й у 2017 р. становила 13,3 тис. осіб. Основні імміграційні потоки на постійне проживання в Польщі спрямовані з Великобританії (3,3 тис. осіб у 2016 р.), Німеччини, України (1351 особа, або 10 % усіх іммігрантів), США, Ірландії та Нідерландів [14, с. 434]. Якщо іммігрантами з країн ЄС є переважно поляки, які раніше виїхали в пошуках роботи в ці країни, то з України – це українці за етнічним походженням, які виїжджають у Польщу з метою працевлаштування. Трудові іммігранти прибувають у Польщу також з інших пострадянських країн (Білорусь, Росія, Молдова, Грузія). Також існує тенденція до збільшення кількості студентів, які приїжджають на навчання в Польщу з України, Білорусі, Норвегії, Швеції та інших країн. Іммігранти переважно поселяються у великих містах: Варшаві, Лодзі, Кракові, Познані, Гданську, Вроцлаві, Щецині.

Із початку 1990-х рр. Польща стала транзитною країною для іммігрантів, які направляються в Західну Європу. Якщо спочатку це були громадяни Румунії та Болгарії, то пізніше до них додалися мігранти з пострадянських республік, країн Азії й Африки. Також збільшилися потоки біженців через Польщу в країни ЄС із країн Азії й Африки, де відбувалися міжетнічні конфлікти й війни (Афганістан, Пакистан, Сирія, Ірак та ін.). Зростала й кількість осіб, які просили притулку й надання громадянства.

В Польщі проводиться державна демографічна політика, яка спрямована на збільшення народжуваності й природного приросту населення, обмеження міграційного відтоку працездатного населення, збільшення тривалості життя населення. Однак заходи, які нині здійснюються на державному рівні, є недостатньо ефективними й демографічна ситуація стає все більш загрозливою. Сучасні демографічні проблеми в Польщі – це наслідок недоопрацювання в демографічній політиці держави, яке триває протягом останніх 20 років.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, сучасна демографічна ситуація в Польщі характеризується посиленням негативних демографічних процесів, зумовлених зниженням рівня природного приросту населення й змінами у його статеві-віковій структурі. Відбувається

процес старіння польської нації при зростанні демографічного навантаження на працездатне населення та нестачі власних трудових ресурсів, що зумовлює значний притік трудових мігрантів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом демографічної ситуації в окремих регіонах Польщі та виявленням регіональних особливостей у протіканні демографічних процесів.

Джерела та література

1. Гуменюк Ю. П. Польща в системі перевалочно-транзитної трудової міграції: імперативи розвитку / Ю. П. Гуменюк // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 3(2). – С. 56–65.
2. Лажнік В. Й. Геодемографічні й етнополітичні процеси в країнах регіону (Центрально-Східна Європа) : навч. посібник / В. Й. Лажнік. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 416 с.
3. Пархоменко Н. Міграційна політика Республіки Польща: досвід формування та можливості його використання Україною / Н. Пархоменко // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 7. – С. 105–107.
4. Прокопюк О. М. Демореальність України й Польщі як індикатор способу життя / О. М. Прокопюк // Наук. записки Львів. ун-ту бізнесу та права. – 2010. – Вип. 4. – С. 260–263.
5. Список стран по населению [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org/wiki>
6. Шиманська К. В. Зовнішня міграція в Польщі в процесі її євроінтеграції: проблеми, шляхи їх вирішення, уроки для України / К. В. Шиманська // Соціально-трудові відносини: теорія і практика : зб. наук. пр. – К. : КНЕУ, 2016. – Вип. 2. – С. 92–98.
7. Atlas demograficzny Polski. – Warszawa : Zakład wydawnictw statystycznych, 2017. – 127 s.
8. Balicki Janusz. Uwarunkowania i skutki kryzysu demograficznego w Polsce / Janusz Balicki // Teologia i moralność. – 2010. – Т. 7. – С. 17–32.
9. Gwiazda Adam. Problemy demograficzne Polski / Adam Gwiazda // Świat Idei i Polityki. – 2015/16. – Т. 14. – С. 372–390.
10. Ludność Polski [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lacoste.bonzo.opole.pl/?title=Ludno%C5%9B%C4%87_Polski
11. Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2018 r. Stan w dniu 30 VI. – Warszawa : Główny Urząd Statystyczny, 2018. – 18 s.
12. Mały Rocznik Statystyczny Polski. 2018. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2018. – 539 s.
13. Regiony Polski 2017. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2017. – 52 s.
14. Rocznik Demograficzny (2017). – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2017. – 522 s.
15. Sytuacja demograficzna Polski do 2017 r. Urodzenia i dzietność. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2018. – 100 s.
16. Sytuacja demograficzna Polski: Raport 2016–2017 / Rządowa Rada Ludnościowa. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2017. – 240 s.

References

1. Humeniuk Yu. P. Polshcha v systemi perevalochno-tranzytnoi mihratsii: imperatyvy rozvytku / Yu. P. Humeniuk // Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen. – 2012. – Vyp. 3(2). – S. 56–65.
2. Lazhnik V. Y. Heodemohrafichni i etnopolitychni procesy v krainakh rehionu (Tsentralno-Skhidna Yevropa) : navts. posibnyk / V. Y. Lazhnik. – Lutsk : Vezha-Druk, 2017. – 416 s.
3. Parkhomenko N. Mihratsiina polityka Respubliky Polshcha: dosvid formuvannia ta mozhlyvosti ioho vykorystannia Ukrainoiu / N. Parkhomenko // Ukrainoznavtsyi almanakh. – 2012. – Vyp. 7. – S. 105–107.
4. Prokopiuk O. M. Demorealnist Ukrainy i Polshchi iak indykator sposobu zhyttia / O. M. Prokopiuk // Nauk. zapysky Lviv. un-tu biznesu ta prava. – 2010. – Vyp. 4. – S. 260–263.
5. Spysok stran po naseleniyu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <https://ru.wikipedia.org/wiki>
6. Shymanska K. V. Zovnishnia mihratsiia v Polshchi v protsesi ii ievrointehratsii: problemy, shliakhy ikh vyrishennia, uroky dlia Ukrainy / K. V. Shymanska // Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia i praktyka : zb. nauk. pr. – K. : KNEU, 2016. – Vyp. 2. – S. 92–98.
7. Atlas demograficzny Polski. – Warszawa : Zakład wydawnictw statystycznych, 2017. – 127 s.
8. Balicki Janusz. Uwarunkowania i skutki kryzysu demograficznego w Polsce / Janusz Balicki // Teologia i moralność. – 2010. – Т. 7. – С. 17–32.
9. Gwiazda Adam. Problemy demograficzne Polski / Adam Gwiazda // Świat Idei i Polityki. – 2015/16. – Т. 14. – С. 372–390.
10. Ludność Polski [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://lacoste.bonzo.opole.pl/?title=Ludno%C5%9B%C4%87_Polski

11. Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2018 r. Stan w dniu 30 VI. – Warszawa : Główny Urząd Statystyczny, 2018. – 18 s.
12. Mały Rocznik Statystyczny Polski. 2018. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2018. – 539 s.
13. Regiony Polski 2017. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2017. – 52 s.
14. Rocznik Demograficzny (2017). – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2017. – 522 s.
15. Sytuacja demograficzna Polski do 2017 r. Urodzenia i dzietność. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2018. – 100 s.
16. Sytuacja demograficzna Polski: Raport 2016–2017 / Rządowa Rada Ludnościowa. – Warszawa : Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2017. – 240 s.

Лажник Владимир. Современная демографическая ситуация в Польше. Рассмотрены особенности современной демографической ситуации в Польше. Проанализировано динамику численности населения, показатели рождаемости, смертности и естественного прироста населения за последние десятилетия, рассмотрены особенности естественного и механического движения населения и его половозрастной структуры в начале XXI века. Выявлены пространственные различия и диспропорции в процессах естественного воспроизводства населения регионов Польши и основные проблемы современного демографического развития страны.

Ключевые слова: Польша, воспроизводство населения, рождаемость населения, смертность населения, естественный прирост, внешние миграции, механическое движение населения.

Lazhnik Volodymyr. The Current Demographic Situation in Poland. Peculiarities of the current demographic situation in Poland are considered. The dynamics of population size, fertility rates, mortality and natural population growth for the last decades have been analyzed, features of the natural and mechanical movement of the population and its genital-age structure in the beginning of the XXI century are considered. The spatial differences and imbalances in natural reproduction processes of the population of the regions of Poland and the main problems of the current demographic development of the country are revealed.

Key words: Poland, population reproduction, population birth rate, population mortality, natural growth, external migration, migration movement of the population.

Стаття надійшла до редколегії
01.11.2018 р.

УДК 911.3:332.1(477.83-37Яворів)

Ірина Ванда

Конкурентноспроможність господарства Яворівського району Львівської області: суспільно-географічні аспекти

Суспільно-географічне дослідження конкурентноспроможності господарства Яворівського району Львівської області виконане у руслі нової теорії торгівлі, зокрема прямих іноземних інвестицій. Розглянуто трансформацію структури господарства та динаміку прямих іноземних інвестицій. Розроблено двофакторну матрицю стратегій розвитку для видів економічної діяльності з урахуванням їхньої частки у вартості реалізованої продукції та багаторічного темпу росту прямих іноземних інвестицій. Оглянуто господарську діяльність Яворівського району за виділеними стратегіями: захист, пріоритетність, реструктуризація, підтримка.

Ключові слова: конкурентноспроможність господарства, прямі іноземні інвестиції, матриця стратегії розвитку видів економічної діяльності, захист, пріоритетність, реструктуризація, підтримка, Яворівський район Львівської області.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні економічні процеси характеризуються динамічним і нерівномірним зростанням окремих країн, територій, що посилює конкурентну боротьбу між ними у різних сферах. На зламі XX–XXI ст. у науково-емпіричному та політико-